

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

НАУКОВИЙ ВІСНИК

№ 17 (54)

Одеса — 2007

Науковий вісник • Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. — Науки: економіка, політологія, історія. — 2007. — № 17 (54). — 231 с. — Мови укр., рос.

Редакційна колегія

Соколов В. М. (головний редактор), д-р істор. наук, проф.;
Рябіка В. Л. (зам. головн. ред.), канд. політ. наук; Делієва Я. Г.
(відпов. секретар).

I. Економічні науки: Зверяков М. І., д-р економ. наук, проф.;
Левицький М. А., д-р економ. наук, проф.; Матвеев С. О., д-р економ.
наук, проф.; Осипов В. І., д-р економ. наук, проф.; Уперенко М. О.,
д-р економ. наук, проф.; Харічков С. К., д-р економ. наук, проф.

II. Політичні науки: Балабаєва З. В., д-р філософ. наук, проф.;
Василенко С. Д., д-р політ. наук, проф.; Кармазіна М. С., д-р політ. наук,
проф.; Коваль І. М., д-р політ. наук, проф.; Пахарев А. М., д-р політ. наук,
проф.; Пойченко А. М., д-р політ. наук, проф.

III. Історичні науки: Демін О. Б., д-р істор. наук, проф.; Парієн-
ко Г. К., д-р істор. наук, проф.; Скрипнік М. О., д-р істор. наук, проф.;
Соколов В. М., д-р істор. наук, проф.; Солдатенко В. Ф., д-р істор. наук,
проф., слен-кор. НАН України; Стьопін А. О., д-р істор. наук, проф.;
Хмарський В. М., д-р істор. наук, проф.

Редакційна колегія затверджена Вченою радою Одеського державного економічного університету 25 квітня 2003 року, прот. №9.

Редакційна колегія затверджена Експертною Радою (Всеукраїнська асоціація молодих науковців) 20 березня 2003 р., протокол №1.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації — серія ОД, № 881 від 12 вересня 2003 року.

Збірник "Науковий вісник" зареєстрований президією ВАК України від 30 червня 2004 р. № 3-05/7 як наукове видання з економічних, історичних наук; зареєстрований президією ВАК України від 8 червня 2007 р. № 2-05/5 як наукове видання з політичних наук.

Затверджено Вченою радою Одеського державного економічного університету 30 жовтня 2007 р., прот. № 2.

Адреса редакційної колегії: Україна, 65026, м. Одеса,
вул. Преображенська, 8,
ОДЕУ

тел. в Одесі: (8-0482) 35-68-92

© Одеський державний економічний університет

Р. А. Офіцинський

“РУСИНСЬКЕ ПИТАННЯ” В СУЧАСНОМУ ЗАКАРПАТТІ

Між віршем “Вручаніє” (“Я русин был, есмь и буду...”), оприлюдненим 1850 р. греко-католицьким священиком Олександром Духновичем (1803-1865), і помислами Закарпатської обласної ради 2007 р., причарованої главою секретаріату президента України Віктором Балоогою (нар. 1963 р.), лежить півторастолітня прірва. Наразі ці знакові постаті крайової історії Закарпаття мають один до одного умовний стосунок: як означення часових рамок локальної дискусії на задану в заголовку нашої статті етнополітичну тему, з приводу котрої доводилися полемізувати й авторів цих рядків [1]. Отже, спробуємо реконструювати і прокоментувати сучасний стан “русинського питання”.

Серед п'ятдесяти прийнятих рішень 7 березня 2007 р. Закарпатська обласна рада (усіх мандатів 90) проголосувала і за визнання національності “русин”. Із 79 присутніх за це висловився 71 депутат, у т. ч. фракції “Нашої України” та її союзників по облрадівській більшості — Партії регіонів. У проєкті пропонували внести позицію “русин” до переліку національностей області, котрого, до речі, документально не існує. Потім щось із голосу правили і у сумбурі (депутати виходили-заходили цілими фракціями) щось проголосували. Про дотримання процедури не йшлося. Річ не в тому.

Кінцеву редакцію рішення “Про визнання національності русин” майже на тиждень засекретили. Аж у нещасливий вівторок 13 березня, на другий день після затяжних вихідних, прес-служба обласної ради процитувала постановляючу частину. У ній привертають увагу пункти: “1. Визнати на території Закарпатської області національність “русин”. 2. Звернутися до Верховної Ради України з клопотанням про визнання національності “русин” на законодавчому рівні” [2].

Правовий нігілізм очевидний. Утім, не про законність ішлося, а про маніпулятивний політефект. 27 березня 2007 р. прес-служба обласної ради пояснила “назрілість” ініціативою “гру-

пи депутатів, які вважають себе русинами”. Їхню кількість (1 чи 71?) і прізвища не уточнили.

Згадане рішення є незаконним виходячи з обсягу компетенції обласної ради, визначеної Законом України “Про місцеве самоврядування”. Між іншим, там фігурує термін “територія Закарпатської області”. Насправді область має адміністративну площу, територіальні (адміністративні) межі, але не власну територію, що означає юрисдикцію.

Фахівцям складно уявити “офіційного визнання” окремої групи громадян національністю чи національною меншиною в межах однієї області [3]. Законодавство України цього не передбачає. Визнаються всі національні меншини згідно з Конституцією і законами, а не окремими актами органів публічної влади. Так само русинів та їх організації визнають і в інших країнах.

Цікаво, цьому рішенню передувала зустріч керівництва Закарпатської області з активістами русинських товариств, у т. ч. з головою Світової ради русинів Павлом Робертом Маґочі. Ще як слід його не оформили протоколів, а ошчасливлені герої попросили грошей на портрети визначних русинів для кожної школи. Чому б ні? Адже в жовтні 2006 р. облдержадміністрація провела у місті-герої Мукачеві, котре прославили політичні розбірки, обласний фестиваль русинської культури “Червена ружа”.

Ось так можновладці знову покликали в рекрути виснажені 18-літнім безпліддям ідеї, щоби підживити їх за рахунок державного бюджету. Начебто нічого крамольного у подібних назвошукацтвах. Політична ситуація, наприклад, традиційно впливає на бажання змінити власне ім'я чи прізвище, котре виявляє щороку близько 15 тис. українців, зокрема, за перші три місяці 2007 р. їх було майже 5 тис. [4]. У 2006 р. зареєстрували імена новонароджених, чії батьки вирізняються пристрасстю до чоловічої екзотики: Космос (Донецька область), Лимон (Закарпатська область), Сервер (Запорізька область), Таймер (Луганська область) [5]. Наразі є суттєві нюанси.

Із самого початку “русинська проблема” була в активі комуністів. У 1989-1991 рр. комуністична номенклатура успішно протистояла у Закарпатті національно-демократичній контреліті. Проблему русинства породили ситуативні інтереси союзних і регіональних чиновників, підібраних КПРС [6]. У незалежній Україні ця ідея, попри зухвалі провокації русинських

лідерів, залишилася в орбіті партикулярних амбіцій неокомуністичної владної верхівки. Аби відвернути фіаско, вона відмежувала русинство від політичних гасел і вигнала його на етнокультурну ниву.

У листопаді 2005 р. народні депутати від КПУ навіть підготували законопроект “Про русинів України” (І. Мигович, Г. Крючков, М. Шульга), котрий Верховна Рада не взяла до розгляду, позаяк визначення національності до компетенції держави не належить, а є справою кожної конкретної особи.

Як свідчить прес-центр Закарпатського обкому КПУ, його перший секретар Іван Мигович недавно старався надати русинському руху “національно-визвольного змісту”. Мабуть, ідеться про півний путч пенсіонерів, нереалізованих професійно, тому й суспільно амбітних. Доволі влучно висловився про них свого часу академік Олекса Мишанич: “Це — купка комедіантів, які бавляться у політику. Бо як би це справді було щось серйозне, то держава звернула б на це увагу” [7].

Та ось закарпатському комуністу № 1, котрий “чи не найголосніше про русинське питання бив і б’є у всеукраїнські дзвони”, з прес-центру Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини задали незручне запитання: “Чому в такі недалекі часи комуністи не підтримували русинів, а зараз підтримують?” І. Мигович відповів закручено: “За радянської влади панувала тенденція на інтернаціоналізацію суспільства, тобто політика велася на забезпечення інтересів усіх спільнот, відбувся прискорений економічний і соціально-культурний розвиток краю, тоді національні питання не були на першому місці” [8]. І забув сказати, хто, як сам висловився, під час паспортизації 1946-1947 рр. русинів записав українцями. Натомість ударив обухом по голові черговою нісенітницею, мовляв, нині вже 130 тис. краян письмово визнали себе русинами.

Але бачимо, що у березні 2007 р. з’явився новий покровитель русинства — блок політичних партій “Наша Україна”. За його списком депутатом Закарпатської облради став дитячий лікар Євген Жупан, єдиний публічний лобіст згаданого рішення (вже тематично четвертого із 1992 р.), що лежить поза компетенцією органу місцевого самоврядування. Цікаво, що “за” голосували “нашоукраїнці”, які досі були непримиренними противниками політичного русинства, наприклад, ректор Ужгородського

національного університету Микола Вегеш. Його кандидатська і докторська дисертації присвячені п’ятимісячній історії Карпатської України. Доведеться переписати. Хоча зараз він заперечує, що 7 березня голосував “за”, бо начебто утримався. Тоді справді два депутати утримались, але зараз до них себе відносять аж десятеро “нашоукраїнців”! Хороший конкурс.

Сліди дивної метаморфози ведуть до секретаріату Президента України. Абсолютно нехаризматичні фігури русинських лідерів приїлися і, вочевидь, збоку ангажуються нові обличчя. Оце найсвіжіше переплетення адміністративного ресурсу з політичним є вельми наївним витвором кабінетних фантазій конспіративного штабу.

Сучасне русинство цілковито вмістилося в рамки двох дискусійних напрямків 1990-х: історико-політичний та лінгвістико-етнологічний. Адептів русинізму вистачило тільки на історію і політику. Вони налягали на етнонім “русин” в якості маркера українського населення Закарпаття, принагідно обґрунтовуючи адміністративно-територіальну автономію. Опоненти резонно вказали на витоки русинства у зовнішній політиці іноземних держав, що в умовах розпаду біполярного світу поставили на етнічну маргіналізацію українців.

Урешті решт, самопроголошене в травні 1993-го “Временное правительство Подкарпатской Руси” зі своїм прем’єр-міністром, міністром закордонних справ, декількома послами саморозпустилося в Ужгороді на початку 2001-го і зійшлося на думці нарощувати мовні експерименти. За кулісами саморозпуску і нинішнього рішення стоїть один і той же високоранговий держслужбовець.

Хоч давно відкинуті сепаратистські прагнення нечисельних пропагандистів, але зараз у декого в Києві кортить знайти додатковий політресурс і конвертувати його через адмінплощину. Не дивно, що саме нині (втретє із 1990 р.) керівництво Закарпаття намагається вибрати обласний прапор. Русини наполягають на горизонтальному трикольорі — синій, білий та червоній смугах. Як пояснив журі обласний депутат від “Нашої України” Є. Жупан, цей прапор (що нагадував російський — Р. О.) використовується русинами вже близько 15 років. Натомість синьо-жовтий прапор в активістів русинства асоціювався з кровопролиттям Першої та Другої світових воєн.

Із цього приводу тривалі дискусії підсумували наукові журнали України ще в середині 1990-х рр. Професор Май Панчук (Інститут національних відносин і політології НАН України) деталізував типові прийоми русинської відрубності: зміщення і підміну контексту, хронологічні неточності, гра статистикою [9]. Так, із заявлених ідеологами русинства 650 тис. [10, с. 3] на кінець 1994 р. на підставі Закону України “Про національні меншини” заявили себе русинами 96 осіб. У 2006 р. це припущення (650 тис.) залишилося в силі, попри офіційні 10 тис. [11, с. 11].

У міфотворчих устах послідовників П. Р. Магочі, професора Торонтського університету (Канада), русини виявилися жертвами тоталітарного режиму, позаяк їх репресивно не визнали офіційні кола СРСР і сателітів, за винятком Югославії [12]. Натомість українців загорнуто в комуністичне, навіть об’єднання українців Польщі та Словаччини спеціально дістали мітки спадкоємців прокомуністичних товариств. Тут не обходиться без пересічних трюків дешевих рекламистів, які відволікають увагу від своєї шапки, що горить.

Тому душа художника і космополіта Енді Воргола, класика поп-арту, вже після його смерті в 1987 р. несподівано виявляється русинською [13]. Як і найславетніша співачка США українського походження Меланія Сафка, він не надавав значення своїм кореням [14]. Ця поп-рок-виконавиця за музику до фільму “Красуня і чудовисько” у 1989 р. отримала “Еммі”, світову теленагороду.

У Меджилабірцях (Словаччина) знаходиться музей Е. Варгола. Він народився у Пітсбурзі (США), але його батьки походили звідси. Тільки от із дискусійного нарису Pittsburgh Post-Gazette 21 березня 2004 р. випливає, що Варгол був словацької крові [15]. Це не завадило П. Р. Магочі зробити його фронтменом у книзі а Іа М. Грушевський “Народ нізвідки: ілюстрована історія карпаторусинів” (2006). Чим уже завинив будитель О. Духнович?

Ймовірною причиною є зиск від гри на снобізмі. На аукціонах “Крістіс” у Нью-Йорку в листопаді 2006 р. і в травні 2007 р. полотно “Аварія зеленої машини” (1963) Енді Воргола продали за 71,7 млн. дол., а портрети кінозірки Мерилін Монро і диктатора Мао Цзедуна — відповідно за 28 і 17,4 млн. дол.

За життя художника, у 1978 р., “Аварія зеленої машини” коштувала 69 тис. дол. [16]. За три десятиліття ціна виросла у 104 рази. Тому, очевидно, Олександр Духнович тут не конкурент. Із чисто комерційної прагматики. Більше того, він і не був ані теоретиком, ані практиком карпаторусинської відрубності.

Планова реанімація русинства була стратегічно спрямована на послаблення української діаспори. Інститут етнографії Академії наук СРСР 6 лютого 1990 р. оперативно заявив зацікавленим особам: “Теоретически можно считать, что русины — понятие одного порядка с русскими, украинцами и белорусами, а не часть какого-либо из этих этносов”. І в 1990-му негайно з’явилися “Товариство карпатських русинів” у Закарпатті (лютий), “Русинська Оброда” у Словаччині (березень), “Стоварищення лемків” у Польщі (квітень), “Об’єднання приятелів Підкарпатської Русі” у Чехії (жовтень), “Руска Матка” у Сербії (грудень), а у березні 1991 р. — “Русинська організація Угорщини”. Тоді ж пройшов перший світовий конгрес русинів у Меджилабірцях.

Новоявлені ватажки вимагали визнати русинів окремою національністю (у Закарпатті — як домінуючою), запровадження некодифікованої русинської мови у школах. Екстремісти з їх числа прагнули незалежної (або хоч автономної) Республіки Підкарпатська Русь, подібну до Швейцарії [17]. Помірковані закликали наслідувати романшів, національну меншину Швейцарії (50 тис. осіб), у якій шість літературних мов, чи пропонували галичанам теж стати окремим етносом [18].

У березні 1991 р., через тиждень після русинського конгресу, перепис населення показав у Словаччині дезорієнтацію української діаспори. Професор Олена Рудловчак прокоментувала: “Усі наші будителі, в т. ч. Духнович, відносили себе до малоросів, у сучасному трактуванні — українців. Теперішній розкол на Пряшівщині на українців і русинів я сприймаю як величезну трагедію... Коли російські філологи Пряшівщини побачили, що вони тепер нікому не потрібні, то видумали собі політичний русинізм” [19]. Отже, справу мавром зроблено.

Проте русинство зазнало фіаско на батьківщині — у США і Канаді, де тримається завдяки щедрості бізнесмена Стівена Чепи з Торонто. Регіональні щоденники Star Tribune і Chicago Tribune 6 лютого і 20 травня 2001 р., Pittsburgh Post-Gazette 23 липня 2004 р. зафіксували невтішну картину. У Сполучених

Штатах нащадки карпатських переселенців живуть переважно у Міннесоті та Пенсільванії. Заклики до них зберегти русинську самобутність отримали здебільшого негативні відповіді: “Старе покоління зникло. Вони приїхали сюди, аби працювати і стати американцями. Їх минуле лишилось позаду”. Одна втіха — мрійливий погляд на мапу професора Маґочі, де 5 європейських країн визначено місцями компактного проживання русинського етносу, або на статистичну таблицю з гіпотетичними 1,6 млн. осіб у 11 державах.

Під час Всеукраїнського перепису населення (грудень 2001) вперше зібрали дані, які характеризують етнічні групи і самоназви окремих національностей. У Закарпатті русинами записалося 10 тис. осіб, трактованих етнічною групою, котра входить до української національності [20]. Українцями назвалися 1 млн. 10,1 тис. закарпатців. Вийшло промовисте співвідношення 1:101.

Можна порівняти і переписи населення (останній радянський 1989-го і перший український 2001-го), коли у Закарпатській області проживало відповідно 1245,8 і 1254,6 тис. осіб, з них українців — 976,7 тис. (78,4 %) і 1010,1 тис. (80,5 %). Причому за 12 років чисельність українців тут зросла на 103,4 %, а 2001-го серед них 99,2 % рідною мовою вважали українську, 0,5 % — російську. У 2001-му новим етноідентифікаційним фактором (на рівні з гуцулами, бойками, лемками) стали русини — 0,8 % населення області. Причому для майже третини (30,87 %) з них рідною є українська, для двох третин (66,64 %) — мова етногрупи, а для 2,5 % — інші мови (табл. 1, 2). Про це заангажовані мужі чомусь воліють мовчати.

Перепис безпристрасно зафіксував усеукраїнську картину, в т. ч. щодо литвинів, пінчуків і поліщуків з українською самосвідомістю. Позаяк їх одиниці, то акцентуємо увагу в порівняльному ключі.

Бачимо прибічників гуцульської самобутності в Україні вдвічі більше, аніж русинської. Живуть вони й у Закарпатті. Нема жодних проблем. Вони не спричиняють галасу. Ними не переймаються політичні гравці. Врешті, в Україні відсутні перепони для індивідуальної та колективної культурної самореалізації. Для цього не потрібно окремих рішень облради чи дозволу з Києва, Брюсселю чи Нью-Йорку.

Таблиця 1
Чисельність осіб окремих етнографічних груп українського етносу та їх рідна мова. Закарпатська область. 2001 р. [21]

Етнографічні групи	Всього	З них назвали рідною мову	
		свої етнографічної групи	українську
Все населення	10201	6745	3204
з них: бойки	25	14	10
гуцули	83	7	76
лемки	3	-	3
русини	10090	6724	3115

Таблиця 2
Чисельність осіб окремих етнографічних груп українського етносу та їх рідна мова в Україні. 2001 р. [22]

Етнографічні групи	Всього	з них назвали рідною мову	
		свої етнографічної групи	українську
Все населення	32417	6766	25292
з них: бойки	131	14	113
гуцули	21400	8	21382
лемки	672	-	641
русини	10183	6725	3156

Не випадково 22 березня 2007 р. сесія Рахівської районної ради виступила категорично проти рішення Закарпатської обласної ради, яка визнала національність “русин”. В її спеціальному рішенні зазначено, що “з метою недопущення спекуляцій на українських етнонімах визнати, що автохтонне населення Рахівського району належить до гуцульського субетносу і є складовою частиною українського етносу (нації)” [23]. Депутати Рахівської райради звернутися до президента України, Верховної Ради, Генерального прокурора про необхідність скасування рішення Закарпатської облради “Про визнання національності “русин”.

Зі свого боку міський голова Ужгорода Сергій Ратушняк 22 березня у прямому ефірі телеканалу НТН звинуватив керівництво Закарпаття і главу секретаріату президента України В. Балого в планах відокремити область від України шляхом визнання окремого русинського народу. Відповідного листа С. Ратушняк направив прем'єр-міністру, голові Верховної Ради, міністрам внутрішніх справ і юстиції. Утім, його однопартійці — усі 7 депутатів облради, обраних за списком Народної партії, теж проголосували 7 березня 2007 р. за проблематичне рішення.

У бурхливих 1990-х Україна зберегла територіальну цілісність усупереч потугам спонсорів сепаратизму. У “конфліктах інтерпретацій” беззаперечну перевагу мали прибічники європеїзації української національної ідеї, а сповідники спекулятивного етнонаціоналізму (євразійства, русинства і т. д.) виглядали невдахами.

На жаль, наше сьогодніня вирізняється засиллям політтехнологій. Їхні вуха стирчать у т. зв. симетричних рішеннях облрад на сході та півдні України про надання російській мові статусу регіональної (травень-липень 2006-го).

Минулого року кордон України з Росією перетнуло 6 млн. українців, з яких кожен другий — на роботу. 1,5 млн. працюють нелегально [24]. У Росії щороку заробляють до 200 тис. закарпатців. Їх статусом ніхто у центральній та місцевій владі не переймається, шукаючи легшого хліба собі, а електорату — банальних видовищ. Давайте тоді взагалі перейменуємо нашу державу на театр комедії та сатири імені... Знаєте самі.

У кожного — своя правда, котра найчастіше кваліфікується точкою зору. Тут немислимо обійтися без вихідного положення — вірогідних аргументів. Тоді ця правда стає історичною — сприйнятою всіма поціновувачами минулого рідного краю. Постать О. Духновича є символічною для початку відліку важливого історичного періоду. Національне відродження у ХІХ ст. сколихнуло всю Європу, особливо етноси (народи), розірвані політичними режимами. Історичний час тоді для українців протікав на різних швидкостях.

Неоднаковість досягнутих результатів послужила предметом публічних політичних дискусій у Закарпатті 1920-1930-х рр. О. Духнович став уявним арбітром для двох етнополітичних орієнтацій: народовецької (української) та тутешняцько-русо-

фільської (російської). “Русинське питання” в його сучасному розумінні дістало офіційний статус лише в умовах Другої світової війни, коли Угорщина поетапно окупувала й анексувала Підкарпатську Русь (Карпатську Україну). У 1945 р. з боку місцевих русофілів була спроба реваншу, проте переміг “український вибір”.

Вдруге “русинське питання” реанімували у 1990 р. Про це вже йшлося. Досі у Закарпатській області легально діють 15 русинських національно-культурних товариств. Це нормально. Проблема полягає в настійливій намаганні підмінити базові поняття. У 2007 р. в Україні стало модним ревізувати не тільки результати волевиявлення, але й регіональну історію. Бажання включити державу в розв'язання чийось світоглядних лабіринтів або на рівні перевиховання самосвідомості є заздалегідь ідеєю безплідною. І О. Духнович, і В. Балого належать своєму часові, котрий мусимо шанувати й розуміти не фрагментарно, а у цілісності. Тоді не кортітиме нових соціальних експериментів, на котрих зазвичай гріють руки зарубіжні інвестори.

Література

1. Офіцинський Р. Безплідна інтрига коштом держави: [Про рішення Закарпатської обласної ради про визнання національності “русин”] // Урядовий кур'єр. — 2007. — 28 березня; Його ж. Куди ведуть свіжі сліди “русинської інтриги”? // Трибуна. — 2007. — 31 березня; Репортер (www.ua-reporter.com). — 2007. — 1 квітня.
2. Щодо національності “русин” // Закарпатська обласна рада (www.zakarpat-rada.gov.ua). — 2007-03-13; Щодо визнання національності “русин” // Там само. — 2007-03-27.
3. Лемак В. Україна вже давно визнала русинів // Uzhgorod.ua. — 29.03.2007.
4. УНІАН (www.unian.net). — 25.12.2006; www.ПРАВДА.com.ua. — 13.04.2007.
5. Дітей вже перестали називати Вітями // www.ПРАВДА.com.ua. — 29.01.2007.
6. Зан М. Етнічні процеси на Закарпатті (1989 — 2001 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.05 / НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського. — Київ, 2003. — 20 с.

7. Гаврош О. Кому потрібен розкол Закарпаття? Що думають про русинство видатні закарпатці? // Закарпаття (www.zakarpattia.net.ua). — 7.03.2007.
8. Русини не історія, а сучасна реальність // Uzhgorod.net.ua. — 24.03.2007.
9. Панчук М. Політичне русинство в Україні // Політична думка. — 1995. — № 2-3. — С. 116-123.
10. Карпатські русини / Текст: П. Р. Магочій. — Торонто, 1995. — 32 с.
11. Магочій П. Р. Народ нізвідки: ілюстрована історія карпаторусинів / Пер. з англ. — Ужгород, 2006. — 156 с.
12. Магочій П. Р. Русинське питання // Політична думка. — 1995. — № 2-3. — С. 105-115.
13. Бедзір В. Енді Воргол: “Душа моя — русинська!” // Україна і світ сьогодні. — 2006. — 6 березня.
14. Ферт С. Знай нашу Мелашку... Меланії Сафці виповнюється 60 років // Україна молода. — 2007. — 2 лютого.
15. Hayes J. Czech, please: East, West meet in genealogical research and in Andy Warhol // Pittsburgh Post-Gazette. — 2004. — 21 March.
16. Факты и комментарии. — 2007. — 18 мая.
17. Заява керівництва обласної державної адміністрації та обласної ради народних депутатів: [Країло М., Дорчинець Ф., Улинець В., Устич С., Цурко І., Лінтур В., Молнар Б., Приходько В., Штефаньо І.] // Новини Закарпаття. — 1992. — 1 жовтня.
18. Магочій П. Р. Європа народів, а не держав // Новини Закарпаття. — 1991. — 24 серпня.
19. Гаврош О. Кому потрібен розкол Закарпаття? // Закарпаття (www.zakarpattia.net.ua). — 7.03.2007.
20. Про кількість та склад населення Закарпатської області за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 р. // Новини Закарпаття. — 2003. — 11 січня.
21. Державний комітет статистики України (www.ukrcensus.gov.ua).
22. Державний комітет статистики України (www.ukrcensus.gov.ua).
23. Рахівщина проти визнання національності “русин” // Uzhgorod.net.ua. — 22.03.2007.
24. Закарпаття (www.zakarpattia.net.ua). — 14.02.2007.

Резюме

В статье отмечается, что в Закарпатской области ныне легально действуют 15 русинских национально-культурных обществ. Проблема не в их правовом статусе (репрезентантов этнографической группы либо представителей национальной меншины), а в попытках провести квазинаучную ревизию региональной истории.

Рецензент доктор истор. наук, профессор А. А. Степин

УДК 94 (477) “1994-1998”

О. П. Коляструк

ЗМІНА ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ (1994-1998 рр.)

Закон про вибори, на основі якого проходили парламентські вибори 1994 р., мав ряд суттєвих недоліків. Через його недовершеність майже третина депутатів на початок роботи першої сесії парламенту не була обрана. Проведення довиборів доводило неефективність діючого законодавства: з кожним виборчим туром знижувалась активність виборців, як наслідок, повний склад Верховної Ради другого скликання так і не був повністю обраний. Навіть у 1998 р., в останній рік її роботи, вакантними залишались біля тридцяти депутатських місць. Це негативно впливало на авторитет Верховної Ради і на інститут виборів в цілому.

У даній статті з'ясовуються основні причини внесення змін до виборчого законодавства, досліджується процес підготовки й ухвалення закону про вибори народних депутатів за змішаною системою, визначаються її головні прихильники й опоненти.

Джерельну базу складають документи Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (далі — ЦДАВО) з фонду Верховної Ради, зокрема, матеріали діяльності Центральної виборчої комісії (фонд Р-1, опис 28), які містять пропозиції щодо змін і доповнень до закону про вибори народних депутатів України, надані представниками обласних рад та окружних виборчих комісій. Окремим джерелом є матеріали періодичних видань, зокрема газет “Голос України”, “Урядовий кур’єр”, “День”, “Київські відомості”, “Дзеркало тижня”.

Питання зміни виборчої системи в Україні викликає увагу багатьох дослідників. Одну з перших спроб оцінити процес прийняття закону про вибори на мажоритарно-пропорційній